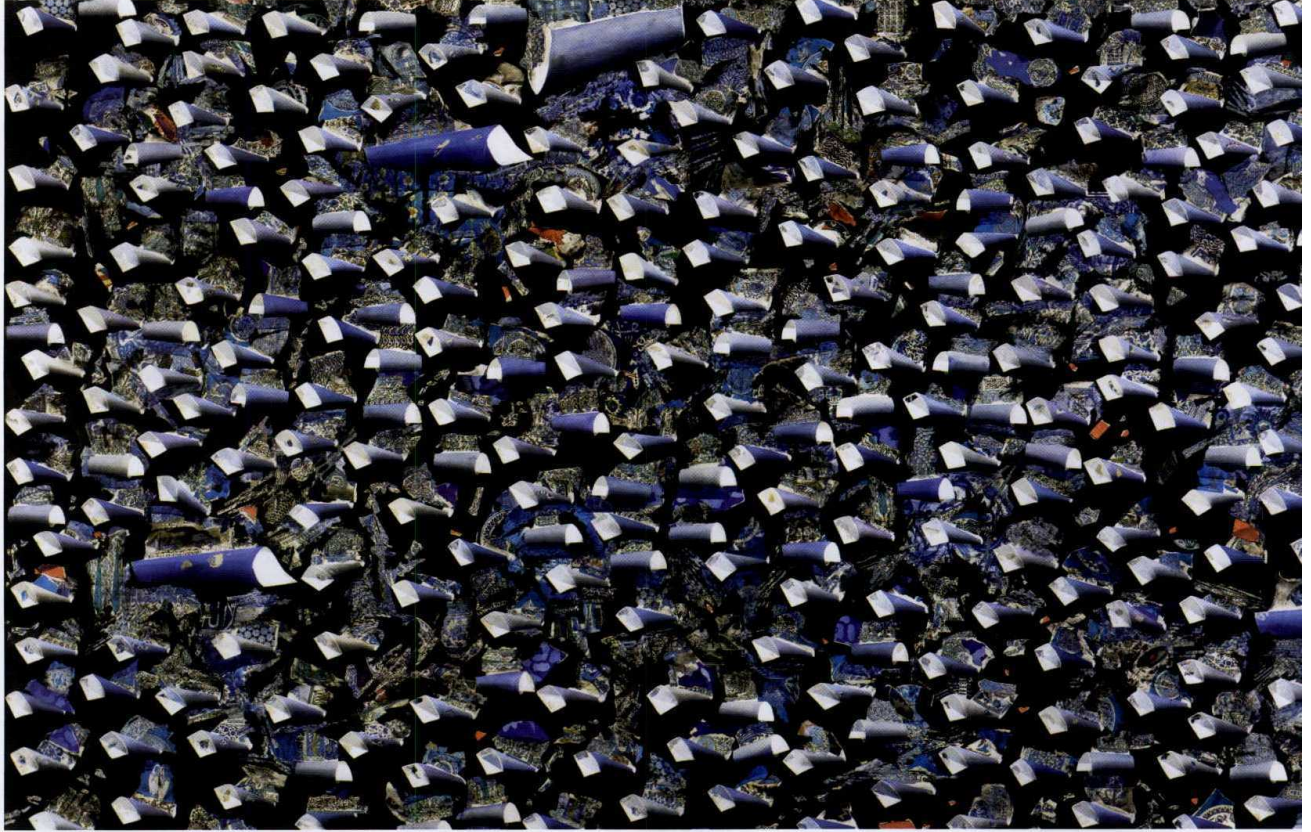

KAPAK >>>

Burhan Doğançay'ın 2009 yılında 2.2 milyon liraya satılan "Mavi Senfoni"si de sergide yer alıyor.

Ben bu serginin bizi çokseslileştirebilme ihtimalini sevdim

Türkiye çağdaş sanatının 15'in üzerinde imzası, [İstanbul Modern](#)'in 10. yıl özel sergisi "Çok Sesli"de bir araya geldi. Müze direktörü Levent Çalikoğlu ve Çelenk Bafra'nın imzasını taşıyan sergi için konuşan Bafra, "Belki de biz, sanatın hayatı değiştirebilme ve çokseslileştirebilme ihtimalini seviyoruz," derken, Çalikoğlu, bu alanda bugüne kadar hiçbir çalışma yapılmamış olmasına dikkat çekiyor.

> Berksoy'un "La Tosca'nın Temsili" adlı eseri.

^ Semiha Berksoy'un 1975 tarihli "Fidelio"sü.

EVİRİM ALTUĞ
evrimaltug@gmail.com

Dile kolay, kuruluşunun 10. yılını kutlamaya, henüz sona eren "Komşular" isimli uluslararası sergi ile başlamış bulunan **Istanbul Modern Sanat Müzesi**, bu kez de müze direktörü Levent Çalikoğlu ve küratör Çelenk Bafra'nın imzasıyla, Türkiye'de tarihten bugüne görsel sanatların ses ve müzik ile kurduğu yakın bağa odaklanan "Çok Sesli" sergisini gündeme taşıyor.

Sergi, son dönemde dünyada New York'ta MoMA, Paris'te Centre Pompidou veya Tokyo Güncel Sanat Müzesi, Norveç Ulusal Müzesi, ZKM Güncel Sanat Müzesi gibi kurumların da üzerine gittikleri bu 'aktüel' meseleyi, Türkiye adına 'ilk kez' ele alıyor oluşu bakımından, Çalikoğlu'nun ifadesiyle 'benzersiz'. Sergiye, çeşitli tarihlere üretilmiş ve güncellenmiş yapıtlarıyla Nevin Aladağ, Fikret Atay, Semiha Berksoy, Hüseyin Çağlayan,

Böylesi bir etkinliğe niçin ihtiyaç duyulduğu meselesine, şöyle açıklık getiriyor Çalkoğlu: "Bu çok elzem bir konu. Böyle bir coğrafyada müziği, böyle bir büyük zeminde tartışma alanına sunmuş olmamız bizim eksikliğimiz; yani bu çok açık. Her konuyu tartışıyoruz; ama müziğin büyük kitlelerle kurduğu etkileşimi düşünerek dahi biz bunu niye düşünemedik meselesi, bence çok önemli; ben böyle bir yazı hatırlamıyorum. Yayın veya kitap hatırlamıyorum. Bu yüzden bizim için biraz geç kalmış bir fikirdir bu."

20

Sergideki Serkis'e ait eserlerden biri.

Ergin Çavuşoğlu, Burhan Doğançay, Cevdet Erek, Borga Kantürk, Servet Koçyiğit, Fusun Onur, Ferhat Özgür, Eriç Seymen & Son:DA, Merve Şendil, Hale Tenger, Vahit Tuna, Sarkis ve :mentalKLINIK katılıyor. Bu yapıtların bir kısmı, Avrupa ve Ortadoğu'nun ardından Türkiye'de ilk kez sergilenecek olmasıyla da etkinliğin tazeliğini kamçılıyor. Direktör Çalkoğlu, Milliyet Sanat adına yaptığımız görüşmede, sergiye atfettiği benzersizliğin nedenlerini, bize şöyle dillendiriyor:

"Bir kere, merkezinde müziğin görsel sanatlarla ilişkisini sunan, bugüne kadar böyle bir sergi açılmadı. İkincisi, serginin iki ana dinamiği var: İlki, sanat tarihsel bağlam demeyelim belki, ama bir şekilde 'tarihsel bir açık arşiv' oluşturma fikri var. Bu şu anlama geliyor: Görsel sanat ve müzik çerçevesi bu ülkede bir ölçüde birleriyle belirli denemeler, araştırmalar, hesaplaşmalar içinde yapılmaya çalışılmış. (...) Ama biz resmi olarak, herhangi bir yayın ve makale bulamadık. Bu sergi vesilesiyle disiplinler arası bir alan, geçmişe yönelik bir bakış ve okuma alanı açmış oluyoruz. Dolayısıyla bu alanda elde ettiğimiz malzeme ve ilişkileri bir biçimde 'biyografik' biçimde de sunuyoruz. Bunların üzerinden birçok araştırma, birçok tartışma muhakkak çıkacaktır; çıkmalıdır da. Biz bunu teşvik etmek istiyoruz. Üçüncü olarak, ses ve müzik meselesi, güncel sanatta çok başlı başına alanlar ve hepimizin çeşitli sergilerde tecrübe ettiğimiz alanlar. Ama böyle, havada bir müzik bulutu yaratma fikri olan bir sergiyi doğrusu ben hatırlamıyorum."

İSTANBUL MODERN'DEN PEYOTE ÇIKARMASI

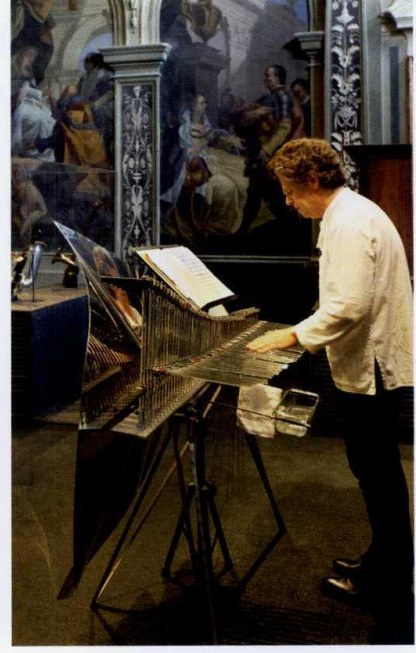
İstanbul Modern'de izlenecek serginin bir de çok sesli araştırma ve aktarım alanı var. Adına 'Repertuar' denilen bu eğitsel alan, müzik ve görsel sanatların nasıl keşifli beraber hareket ettiğine bakan bir inceleme zemini vaat ediyor ve serginin kavramsallığını elle tutulur hale getiriyor. Bu yönüyle, İstanbul Modern ekibi, Repertuar'a dahil olan bilgi verici metinleri kendileri oluşturmamış; ancak bu alanda sonsuz takdiri hak etmiş 'müzikolog' ve akademisyen - nota sevdalıları Evrim İlyasoğlu, Ersu Pekin, Filiz Ali, Yılmaz Aysan, Yüksel Aslan ve Süleyman Erguner ile Alper Maral'ın zihinsel emeklerinden faydalanmış.

Küratör Çelenk Bafra, sergideki 'çok sesli'liğin kapsama alanının sınırlarını kendisine sorduğumuzda ise, bizi şöyle yanıtlıyor: "Örneğin bu sergide, çağdaş akademik müzikten, Peyote gibi mekânlarda çıkan 'indie' müziğe kadar kültürel form olarak bu müzik türlerinin etkilerine bakan işler olduğu kadar, müziği bir estetik form ve matematiksel bir unsur olarak görüp, üreten sanatçıların çalışmaları da var. Yani büyük ölçüde farklı kuşaklardan, farklı bakış açılarına sahip, tek bir aksa gitmeyen bir seçki oluşturmaya çalıştık. Elbette bir ilk seçki, elbette büyük ölçüde sınırlı, ama hemen hepsi 2000'li yıllarda ortaya konulmaya çalışılmış; bu sahnede." Bafra bu anlamda İstanbul Modern'in 'sahaya ineceği' müjdesini, Eylül ayında Peyote'de düzenleyecekleri sürpriz bir etkinlikle de vermeden geçmiyor. Öte yandan, yine kendisinden aldığımız bilgiye göre, İstanbul

>
Jannis Konelli'nin
çalışması.

22

>
Borga Kantürk'ün işi.

<
Hüseyin Çağlayan'ın
"Üzgünüm Leyla" adlı
enstalasyonundaki Sertab
Erener heykeli.

SES VE SANAT, VENEDİK'İN DE GÜNDEMİNDE !

Istanbul Modern'deki "Çok Sesli" sergisinin zamanlaması ile hoş bir raslantı olarak, Fondazione Prada'da da 3 Kasım'a kadar "Art or Sound" (Ses mi, Sanat mı?) başlıklı, geniş kapsamlı bir sergi düzenlenmiş bulunuyor. Yaklaşık 300 yıllık müze binasında, geçmiş ve bugünü tarihsel örnekleriyle buluşturan sergi, sesin sanattaki yerini 16. YY.'dan günümüze uzanan ilginç örnekleriyle öne çıkarıyor. Kabaca 180'in üzerinde yapıtı buluşturan sergi, otomatik müzik makinelerinden resimlere, bestelerden pikap ve DJ aygıtlarına, asamblejlerden dekoratif nesnelere uzanan geniş bir biçimsel çeşitlilik de arz ediyor. Germano Celant küratörlüğündeki sergide bu yönüyle John Cage, Gunther Uecker, Joseph Beuys, Martin Creed, Doug Aitken, Jannis Kounellis, Ken Butler, Nam June Paik, Rebecca Horn ve Bruce Nauman gibi, yaşayan veya hayatta bulunmayan çağdaş sanat üstatlarının dışında, Marcel Duchamp, Tarek Atoui, Anri Sala, Ruth Ewan, Arman veya Jean Tinguely gibi mühim imzaların işlerine de rastlanabiliyor.

Modern, Andante dergisiyle bir işbirliği planı içinde. Kaldı ki sergide yer alan sanatçıların bir kısmı aktif olarak müzikle de ilgileniyor; kimi DJ'lik yapıyor, kimi kendi müziğini besteliyor, radyoculuk yapıyor.

SERGI İYİ DE, TÜRKİYE DE ÇOK SESLİ Mİ ?

Kuşkusuz, bu serginin günümüz politik ve sosyal atmosferine de bir gönderme yaptığı açık. Bu meyanda, Türkiye'nin çok sesli bir ülke olup olmadığı sorusunu, hem kültürel hem de siyasal bakımdan şöyle yanıtıyor Çalikoğlu: "Türkiye, yeteri kadar çok sesli bir ülke. Uzun süredir de çok sesli. Bugün sesler mecralarda çok daha kolay ilerliyor. Her anlamda bu böyle. Müzik alanında diyorsanız, bu başka bir endüstri, onun çok sesliliği karışık bir konu."

Bafra ise, sorumluzu farklı bir yaklaşımla karşılayarak şunları aktarıyor: "Soruyu siyasal anlamda soruyorsanız, ben de Türkiye'nin, hem de tarih boyunca çok sesli bir coğrafya olduğunu, bunun hem çok büyük toplumsal ve siyasal çatışmalara yol açtığını hem de çok büyük bir zenginlik kaynağı olduğunu düşünüyorum."

Ve bunun, bugünden baktığımız zaman tektipleştirilme mi, yoksa tek sesleştirme midir, nedir, çok ciddi bir şekilde bastırılmaya çalışıldığına çok ciddi bir şekilde inanıyorum. Ama belki de biz, geldiğimiz disiplinden de kaynaklanan bir tavırla, sanatın hayatı değiştirebilme ve çok seslileştirebilme ihtimalini seviyoruz. Bununla da bir şeyler söyleyebileceğimizi düşünüyoruz."

Soyut lezzetli afişini Bülent Erkmen'in "tıpkı püfür püfür, cıvı cıvı, bol renkli bir genç kız yaz kıyafeti" gibi tasarladığı "Çok Sesli" sergisi, teknik manada da bol kanallı video yerleştirmeler (Nevin Aladağ / "Session" - 2013, Fikret Atay / "Tinica", 2004), elbette resim (Semiha Berksoy / "Özsoy Operası"- 1981, "Fidelio"- 1975, Burhan Doğançay / "Mavi Senfoni", 1987) veya çok disiplinli sanat yapıtlarıyla (Hüseyin Çağlayan / Üzgünüm Leyla, 2010) bizleri bekliyor.

Istanbul Modern'in hemen yakınındaki 'Açık Radyo'ya nazire yaparcasına zengin bir içerik vaat eden, içinde Servet Koçyiğit imzalı "To Die For" veya Ferhat Özgür'ün "I Can Sing" isimli 2008 tarihli video düzenlemesini de, yahut Erinç Seymen ve Son:Da'nın iki ayrı versiyonlu "Bir Şiir için Performans"ını da barındıran sergide, Ergin Çavuşoğlu'nun 2007 tarihli, Keşanlı Roman müzisyenleri bir araya taşıdığı beş kanallı video düzenlemesi "Sınır Tanımayan Beşli" de izleyicisini bekliyor.

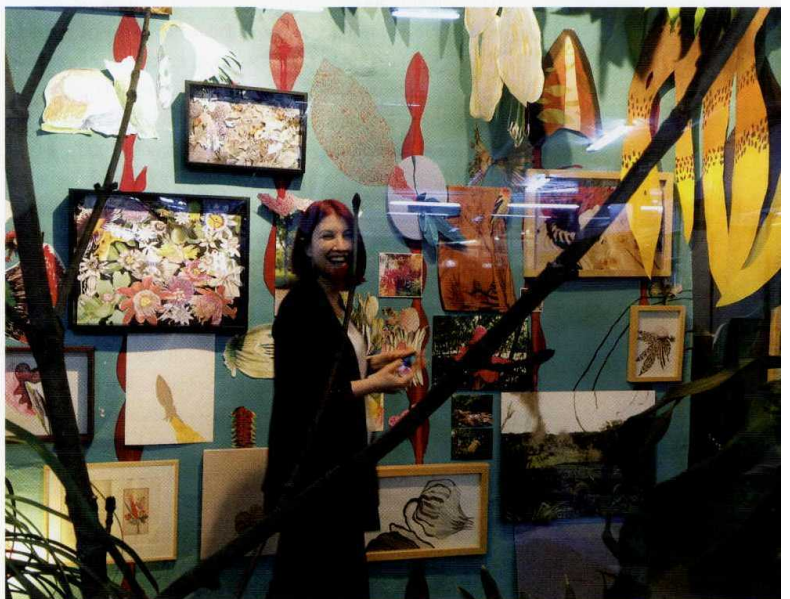
Bu yönüyle serginin ilginç bir detayı da, sanatçı Cevdet Erekin, IM'deki bir önceki sergi olan "Komşular"a yerleştirdiği "Akla Kara" adlı, bugüne kadar Amsterdam'dan Beyrut'a birçok kentte sergilenmiş 2013 tarihli çalışmasını, olduğu noktada "Çok Sesli" sergisi için de hazır bulunduruyor oluşuyla dikkati çekiyor. Söz konusu yapıt güncelleme eğilimi, Istanbul Modern'e "Sahibinin Sesi" adlı 2005 tarihli işini taşıyan İzmirli güncel sanatçı Borgia Kantürk için de geçerli. Hatırlanacağı gibi, Kantürk bu yapıtını ilk kez aynı yılda, "Alice vs. Alice" grup sergisi sürecinde Beyoğlu Yakup İki isimli restoranda, video biçiminde sergilemişti. Bu kez hareket ve ses eşliğinde 'kanlı canlı' izleyeceğimiz yapıtta, izleyici ve muhterem dinleyicileri nihavend

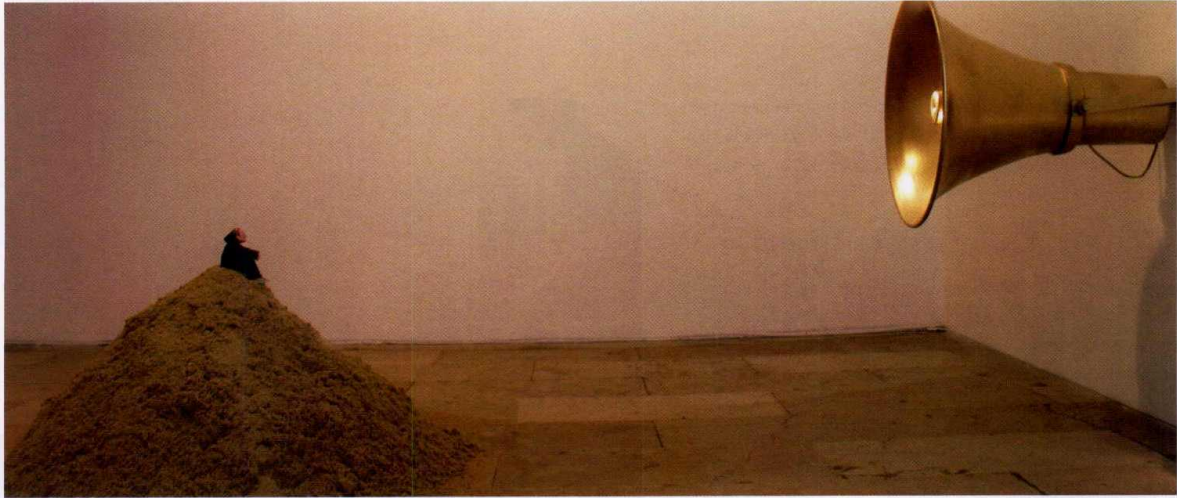

Fikret Atay'ın "Tinica" adlı video enstalasyonu.

Ergin Çavuşoğlu'nun üst üste koyduğu davullardan oluşan işi.

Vahit Tuna'nın "Sunshine (Güneşiği)" adlı çalışması (üstte). Ergin Çavuşoğlu'nun video yerleştirmesi (altta).

24

bir sürpriz de bekliyor.

Bunların yanı sıra, serginin 'klasik'leri arasında, Füsun Onur'un daha evvel Maçka Sanat Galerisi'nde yer alan 2000 tarihli "Pre-lüd" isimli düzenlemesi ya da devasa bir sunum ile, Merve Şendil'in amatör müzik gruplarının kaydını tuttuğu ve analog korsan radyo yayınlarıyla harmanladığı "Underscene Project" (2007-2014) de burada anılmaya değer. Sergide ayrıca, Hale Tenger'in yıllardır birlikte çalıştığı Serdar Ateşer ile ses ve görüntü işbirliğine gittiği, 2011 tarihli "Denizdeki Balonlar" isimli yedi kanallı video düzenlemesi, Vahit Tuna'nın 2000'li yılların sonlarında Karaköy Hafriyat'taki son derece başarılı bulunan kişisel sergisinde izleyiciye sunduğu "Sunshine" adlı düzenlemesi ve Sarkis'in 2011 tarihli "Çiğlık" ile birlikte, biri video düzenleme olmak üzere iki :mentalkLINIK çalışması yer alıyor.

UĞURLAMA ŞARKISI

Tam da bu görsel ve sesli zenginlikle yüklü noktada, böylesi bir etkinliğe ihtiyaç duyulmasını, şöyle açıklık getiriyor Çalikoğlu: "Bu çok elzem bir konu. Böyle bir coğrafyada müziği, böyle bir büyük zeminde tartışma alanına sunmuş olmamız bizim eksikliğimiz; yani bu çok açık. Her konuyu tartışıyoruz; ama müziğin büyük kitlelerle kurduğu etkileşimi düşünerek dahi biz bunu niye düşünemedik meselesi, bence çok önemli; ben böyle bir yazı hatırlamıyorum. Yayın veya kitap hatırlamıyorum. Bu yüzden bizim için biraz geç kalmış bir fikirdir bu." Bafra ise, aynı sı-

kıntının bambaşka bir itirafında bulunuyor bizlere: "Sanat tarihçi ve küratöryel taraftan da yok bu. İnsanlar daha ziyade bir tarafı bildiklerinden, diğeriyle ilgili ahkâm kesmeye hiçbir şekilde cüret edemiyor. Özellikle tarihsel olarak yaptığımız araştırmada, ne görsel sanatlar ne de müzik uzmanlarının ellerini gönül rahatlığıyla taşın altına koymadıklarını gördük."

Bu koşullar altında, *Istanbul Modern* Direktörü Çalikoğlu'ndan sergi ile ilgili bir de hayali olduğunu öğreniyoruz: "Burada her türde müzik olacak ve bir şekilde her biri sana nüfuz edecek; bu kesin. İnsanların buradan ayrılırken, kimisinin zıpladığı, kimisinin ağladığı, kimisinin dans edeceğini görebileceğiz. Kimi işler de kendi derinliklerinden ötürü son derece başka yerlere bizleri taşıyarak karamsar olmamıza yol açabilecek elbette ama ben şahsen izleyicilerin çok pozitif duygularla, moral bularak ayrılacaklarına inanıyorum. Buna da çok ihtiyacımız var açıkçası."

Yeri gelmişken, (Bafra sayesinde!) bu serginin meşhur bir dayanışma parçasıyla bittiğini, ayrıca *Istanbul Modern*'in de Eylül ayını bu kez Sinema ve İzleyici ilişkisine odaklayacak yeni bir proje ile karşılayacağını hatırlatmak istiyoruz.

Ne denir? 'Sen yoksan, bir eksik,' kalacak bir sergi sanki, "Çok Sesli" sergisi. Dileriz ki, elde edeceği izleyici sayısı bu çoksesliliği kamusal ölçekte de yakalasın. Zaten, sergi çıkışında izleyicileri uğurlayan 'sürpriz' şarkı da buna gönderme yapıyor gibi! **MS**

Istanbul Modern / (0212) 334 73 00 /

Bitiş tarihi: 27 Kasım 2014